

Operele lui Spiru C. Haret

Ediție îngrijită și note de Constantin Schifirneț

Volumul III
Oficiale

Rapoarte și referate către Ministru, către Consiliul de Miniștri,
către Rege – rezoluțiuni, deciziuni, circulare,
instrucțiuni, apeluri, înștiințări, adrese, ordine

1907–1910

Redactor: Lucian Pricop
Coperta: Cristian Lupeanu
Tehnoredactor: Olga Machin

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Comunicare.ro, 2009

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice
Strada Povernei 6, București
Tel./fax: 021 313 58 95
E-mail: editura@comunicare.ro
www.comunicare.ro
www.editura.comunicare.ro

Editat cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică.
Tiraj: 1000 de exemplare.
Preț de vânzare al unui exemplar (mai puțin adaosul comercial): 107 lei (vol. I–VI).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HARET C., SPIRU

Operele lui Spiru C. Haret / Haret C. Spiru; pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț.
Ed. a 2-a, rev. – București: Comunicare.ro, 2009
11 vol.
ISBN 978-973-711-206-4
Vol. III: Oficiale: 1907–1910. – Bibliogr.
ISBN 978-973-711-209-5

I. Pricopie, Remus (pref.)
II. Schifirneț, Constantin (pref.)

821.135.1-821
821.135.1

CUPRINS

Introducere. Activitatea ministerială a lui Spiru C. Haret de la 12 martie 1907 până la 28 decembrie 1910 / 5

1907–1910 / 25

115. Circulara din 14 martie 1907 către toți cucernicii preoți și către toți învățătorii din comunele rurale ca să ajute la potolirea spiritelor / 27
116. Circulara nr. 21223 din 2 mai 1907 către inspectori și revizori pentru introducerea culturilor de grădinărie la școalele primare umane / 29
117. Circulara nr. 21298 din 9 mai 1907 către directorii școalelor normale și primare urbane pentru activitatea extrașcolară în orașe / 30
118. Circulara nr. 21297 din 9 mai 1907 către directorii școalelor normale și primare pentru cercetarea sănătății în familie / 31
119. Circulara nr. 30155 din 23 mai 1907 către prezidenții comisiilor de examen particular pentru licee, școale comerciale etc. / 32
120. Raport la Consiliul de Miniștri nr. 38868, 3 iulie 1907, despre numirile ilegale de profesori secundari / 33
121. Circulara nr. 49598 din 24 iulie 1907 către membrii corpului didactic de toate gradele ca să lucreze pentru propășirea activității extrașcolare / 38
122. Raport la Rege nr. 17116 din 13 august 1907 despre acțiunea preoților și învățătorilor rurali în timpul răscoalei din 1907 / 41
123. Circulara nr. 50191 din 28 august 1907 către directorii școalelor normale cu privire la instrucția militară / 47
124. Circulara nr. 50312 din 30 august 1907 către revizori și diriginți de școale primare pentru aplicarea obligativității / 50
125. Circulara nr. 49667 din 1907 către directorii de școli primare ca să nu mai îndrepte la minister pe cei care cer lucruri contrare legilor / 51
126. Circulara nr. 71054 din 20 noiembrie 1907 către revizori și inspectori despre însemnătatea lucrului de mână / 51
127. Circulara nr. 74930 din 12 decembrie 1907 către revizori despre introducerea de mode străine în industria casnică / 53
128. Circulara nr. din 1907 către învățători pentru înființarea cursurilor de adulți și obligația înființării lor de către învățători / 54
129. Circulara nr. 76152 din 12 decembrie 1907 către prefecți și primarii comunelor rurale despre îndatoririle comunelor pentru cursul primar / 56

130. Circulara nr. din 1907 către învățători atrăgându-le atenția contra jocurilor de noroc / 58
131. Circulara nr. 12710 din 25 februarie 1908 către revizori pentru ca învățătorii la adunările generale ale băncilor populare să vorbească sătenilor despre noile legi agrare / 58
132. Circulara nr. 9880 din 28 februarie 1908 către revizori despre înființarea cooperativelor sătești / 59
133. Deciziunea nr. 32845 din mai 1908 ca să fie două abecedare: unul rural și altul urban / 60
134. Rezoluția din 30 iunie 1908 pe raportul inspectorilor generali despre lucrul manual în școale primare / 60
135. Circulara nr. 54135 din 20 august 1908 către directorii școalelor primare urbane pentru introducerea culturii plantelor în ghivece / 61
136. Deciziunea nr. 55098 din 23 august 1908 stabilind că învățătorii sunt liberi a introduce orice carte aprobată / 62
137. Circulara nr. 54136 din 25 august 1908 către inspectori, revizori școlari și directori pentru aplicarea legii obligativității învățământului primar / 62
138. Deciziunea nr. 56416 din 28 august 1908 interzicând introducerea de cărți de gramatică în clasa a II-a primară / 66
139. Publicație pentru înființarea de către Casa Școalelor a unei biblioteci științifice de popularizare / 67
140. Circulara nr. 61431 din 13 septembrie 1908 către directorii de școli primare și secundare pentru serbarea zilei de 24 ianuarie 1909 / 68
141. Circulara nr. 82738 noiembrie 1908 către revizorii școlari pentru facerea tabloului învățătorilor distinși în conducerea școalelor de adulți / 69
142. Circulara nr. din 1908 către revizorii școlari pentru o anchetă asupra familiilor elevilor / 70
143. Circulara nr. 80506 – decembrie 1908 către membrii corpului didactic pentru înființarea școalelor de adulți / 71
144. Circulara nr. 7001 către revizorii școlari făcându-se cunoscut modul de funcționare al învățătorilor agricoli ambulanți / 72
145. Circulara nr. 26412 din 27 aprilie 1909 către direcțiile școalelor primare din București pentru anchetă asupra stării culturale și materiale a familiilor copiilor / 73
146. Circulara nr. 25489 din 28 aprilie 1909 către inspectori și revizori pentru absențele directorilor / 75
147. Deciziunea nr. 34132 din 12 mai 1909 pentru sfera de atribuțiuni ale inspectorilor școlari / 76
148. Circulara nr. 59707 din 7 septembrie 1909 către revizorii școlari despre librăriile cooperative / 77
149. Circulara nr. 26783 din 9 septembrie 1909 către directori și diriginți cu privire la aplicarea amenzilor școlare / 78
150. Circulara nr. 55999 din 3 decembrie 1909 către directori și diriginți ca să dea mai mare atenție Casei de economie școlară / 80
151. Circulara nr. 89375 din 15 ianuarie 1910 către directorii de școale normale, revizori școlari pentru excursiile elevilor cu calea ferată / 82
152. Circulara nr. 529 din 27 ianuarie 1910 către conducătorii cursurilor de adulți ca să se ocupe de măsurătoarea cu sistemul metric / 84
153. Deciziunea nr. 18019 din 20 martie 1910 ca revizorii școlari și protoiereii să stabilească plan comun de activitate socială / 85

154. Circulara nr. 29126 din 14 mai 1910 către revizori anunțând că s-a recunoscut învățătorilor dreptul de a dobândi locuri de casă / 86
155. Circulara nr. 55441 din septembrie 1910 către inspectori revizori, institutori și învățători despre învățământul desenului în școalele primare / 87
156. Deciziunea nr. 83700 din 25 noiembrie 1910 prin care se stabilesc condițiunile în care preoții catolici pot preda religia în școalele primare rurale / 88
157. Deciziunea nr. 84542 din 29 noiembrie 1910 pentru obligația învățătorilor și institutorilor de a preda lucrul manual / 89

Listă de legi, regulamente, programe alcătuite și publicate în timpul cât Spiru Haret a fost ministru / 91

Legi (în ordine cronologică) / 93

1897–1899 / 93

1901–1904 / 93

1907–1910 / 94

Programe (în ordine cronologică) / 98

1887–1899 / 98

1901–1904 / 98

Regulamente (în ordine cronologică) / 102

1897–1899 / 102

1901–1904 / 104

1907–1910 / 108

Textele principalelor legi ale lui Spiru Haret / 119

Lege asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2.727 din 9 iulie 1901 / 121

Lege asupra învățământului profesional de la 31 martie 1899, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2.727 din 9 iulie 1901 / 154

Lege pentru înființarea și organizarea Casei Sf. Biserici autocefale ortodoxe române / 179

Lege pentru înființarea Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic / 184

**Circulara din 14 martie 1907 către toți cucernicii preoți
și către toți învățătorii din comunele rurale ca să ajute
la potolirea spiritelor**

Răscoalele țărănești din martie 1907 au fost cel mai dureros eveniment din secolul XX, mai dureros chiar decât stăpânirea străină din timpul războiului mondial. În deosebire de alți oameni politici care luase ca deviză „întâi represiune și apoi vom lua măsuri de îndreptare“, Haret credea că aceste măsuri trebuiau luate o dată cu cele de represiune. De aceea guvernul lui Dim. Sturdza a publicat, în numele regelui, un apel către țară, iar Haret, ca ministru al școalelor și al bisericilor, a dat el singur către administrații săi un apel îndemnându-i să facă totul pentru a potoli spiritele. Această „chemare“ s-a tipărit în mii de foi volante și a apărut în toate ziarele timpului.

Către cucernicii preoți și către toți învățătorii din comunele rurale.

Cucernice părinte, d-le învățător,

Mare și grea nenorocire a căzut peste noi. A voit Sf. Dumnezeu să ne încerce ori să ne pedepsească pentru păcatele noastre și ne-a dat să vedem ceea ce părinții noștri nu văzuseră în țara noastră blândă.

Să ne plecăm capetele și să primim cu supunere voia lui cea înaltă. Dar tot voia lui este ca noi să ne facem datoria noastră de creștini. Și această datorie este de a potoli pe cei tulburați, de a împăca pe frați și de a aduce pacea și liniștea printre oameni.

Datoria aceasta o aveți cu deosebire, voi păstori ai turmei lui Hristos și voi învățători ai neamului, căci frații noștri săteni numai de la voi pot primi lumina cea adevărată.

Faceți să înceteze lupta între frați! Faceți-i să înțeleagă că cu focul și cu arma nu se poate îndrepta țara, că din contră i se pregătește pieirea!

Vrăjmașii țării sunt mulți și puternici și ei atât așteaptă, să ne dușmănim noi unii cu alții, pentru ca să ne stăpânească și să ne pună pe grumaji un jug mult mai greu decât acela al suferințelor noastre de astăzi – și pe care nimeni nu-l va mai putea apoi ridica niciodată.

Vrăjmași ai țării sunt aceia care au venit pe ascuns să sufle zăzania între noi ca să nu ne putem înțelege la nevoile noastre. Deschideți mintea sătenilor și faceți-i

să înțeleagă că nu trebuie să asculte de șoaptele ticăloșilor care îi îndeamnă la rău și, după ce au adus jalea și ruina, se fac nevăzuți ca duhurile iadului.

Au sătenii nevoi mari, fără îndoială, și nimeni din noi nu le tăgăduiește. Dar iată că glasul lor s-a auzit și vine îndreptarea. M.S. Regele, înțeleptul nostru stăpânitor, ne-a chemat la cârma țării pe noi și ne-a poruncit ce trebuie să facem pentru ca să alinăm durerile poporului.

Și noi am luat măsuri ca de îndată să se ușureze dările pentru săteni, – și să li se ușureze mult învoielile pentru muncă.

Și să se facă judecători care să le judece păsurile și să le dea dreptate.

Și ca nimeni să nu mai poată obține în arendă mai mult de două moșii.

Și să se ajute băncile sătești ca să se desființeze cămătarii.

Și să se ajute țăraniile când vor găsi pământ de cumpărat sau de luat în arendă.

Iar moșiile statului sau ale așezămintelor publice să nu se mai dea cu arendă la alții, ci să fie căutate numai de stat sau de așezămintele acelea, muncindu-le cu sătenii, ori să fie arendate chiar la săteni.

Și mai sunt și alte îmbunătățiri pe care le vom face și care se spun mai pe larg în manifestul, pe care l-am dat către săteni, în numele Majestății Sale Regelui.

Trebuie acum ca voi, preoți și învățători, să umblați din om în om și să le arătați acestea și să-i lămuriți ce înseamnă lucrul pe pe care le-am scris noi în manifestul nostru. Trebuie să-i faceți să înțeleagă că îmbunătățirile ce li se fac sunt așa de mari că poate mulți din ei nici nu îndrăzneau să nădăjduiască, de a le vedea împlinite.

Spuneți-le că cuvântul Majestății Sale Regele este sfânt și că și noi, sfetnicii lui, suntem oameni bătrâni, care nu ne-am călcat niciodată cuvântul și dovadă este că, până acum nu le-am făgăduit lucruri mari, pentru că știam că nu le putem face, dar acum făgăduim pentru că știm că putem să ne ținem de cuvânt.

Voi, preoți, trageți clopotele de la biserică, îmbrăcați-vă în sfintele vestimente, luați în mână crucea și evanghelia, ca să se adune poporul; și vorbiți-i și voi și învățătorii și faceți să intre pacea și dragostea între oameni și să piară duhul cel rău dintre ei. Aceasta este chemarea voastră și mare răspundere veți avea înaintea lui D-zeu și oamenilor, dacă nu o veți împlini.

Veți ști, cucernici preoți, că pentru toate cele pe care vi le scriu aici, am primit toată aprobarea și de la I. P. St. Mitropolii și Episcopi ai Sfintei noastre biserici.

Ministrul Cultelor și al Instrucției Publice
(ss) *Spiru C. Haret*

Noi, Chiriarchii Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Vă poftim cu tot dinadinsul, cucernici preoți, ca să citiți și să împliniți cu sfințenie sfaturile de mai sus.

† *Iosif*, Mitropolit Primat al României.

† *Partenie*, Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

- † *Atanasie*, Episcop al Râmnicului Noului Severin.
 † *Gherasim*, Episcop al Romanului.
 † *Dionisie*, Episcop al Buzăului.
 † *Conon*, Episcop al Huşilor.
 † *Gherasim*, Episcop al Argeşului.
 † *Pimen*, Episcop al Dunării de Jos.

116.

Circulara nr. 21223 din 2 mai 1907 către inspectori și revizori pentru introducerea culturilor de grădinărie la școalele primare umane

Nu e trebuință să amintim cât de necesar este ca învățământul primar să ia cât se poate mai mult caracter practic, și pe de o parte să răspundă la trebuințele viitoare ale școlărilor, iar pe de alta să caute a satisface curiozitatea copiilor și să dezvolte spiritul lor de observație.

În școlile primare rurale învățământul agricol răspunde în mare parte la aceste trebuințe. În cele urbane acest învățământ nu se poate preda, dar se pot face pe o scară mai mică lucrări care să răspundă dorințelor noastre.

Este destul ca un colț din curtea școlii să fie cultivat cu ceva legume sau flori, să se planteze în el câțiva pomi, să se facă ceva altoiri, pentru ca să se pună la dispoziția copiilor niște excelente mijloace de a-i pune în contact cu natura. La nevoie asemenea culturi se pot face în ghivece și mulți școlari ar putea repeta aceste experiențe ieftine și la ei acasă; iar îngrijirea semănăturilor și a celorlalte lucrări făcute la școală ar trebui să o aibă ei, fie cu rândul, fie altfel.

Sistemul acesta se întrebuițează pe aiurea, unde locul de care se dispune e cu mult mai restrâns decât la noi, și dă foarte bune rezultate. Sunt convins că la noi rezultatele vor fi și mai bune. De aceea, vă rugăm să căutați a-l propaga printre dnii institutori și institutoare, și să vă dați toată osteneala pentru a-l face să prindă rădăcini.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 55 din 9 iunie 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 268 din 1907, p. 6189; în „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 111.)

117.

Circulara nr. 21298 din 9 mai 1907
cătore directorii școalelor normale și primare urbane
pentru activitatea extrașcolară în orașe

Expunere principială a acțiunii sociale a școalei în mediul urban. Îndemnul adresat institutorilor a dat roade și astfel vedem azi atâtea centre de difuziunea culturii în masele periferiei orașelor, mai toate pornite și întreținute de membri ai corpului didactic.

Ministerul constată cu vie mulțumire mișcarea ce începe a se produce cu o intensitate din ce în ce mai mare printre membrii corpului didactic de la orașe, pentru a-i face să intre în mod cât se poate mai larg în lupta pentru îmbunătățirea condițiilor economice și culturale ale țării. Punem cel mai mare preț pe mișcarea aceasta și nu ne îndoim că, cu înlesnirile particulare de care se bucură orașele, corpul didactic va dobândi aici succese cel puțin egale, dacă nu și mai mari decât acelea pe care le-au căpătat învățătorii. Înlesnirea cea mai mare la orașe este că aici o mișcare culturală, pentru a se dezvolta, găsește un teren priincios, pregătit cum este prin oarecare cultură deja existentă; pe când acțiunea învățătorilor începută târziu și într-un mediu incult, nu a avut timp să prindă rădăcini destul de adânci, căci altfel suntem siguri că s-ar fi putut preîntâmpina în mare parte marea nenorocire; una din principalele cauze, și cea mai dureroasă, trebuie căutată tocmai în lipsa de cultură a păturii țărănești, consecință a prea îndelungatei indiferențe cu care a fost considerată chestia învățământului elementar.

Cu toate acestea și la orașe este încă foarte mult de făcut în direcția aceasta, căci și aici se găsește încă o pătură groasă cu totul sau mai de tot incultă, a cărei existență constituie o rușine și un pericol, și schimbarea ei este prima datorie pentru noi. Sunt mahalalele, a căror stare de ignoranță este bine cunoscută, sunt lucrătorii și funcționarii comerciali inferiori, a căror instrucție este foarte rudimentară, chiar în lucrurile care privesc direct meseria lor. În această direcțiune este foarte mult de făcut, și nimeni mai bine decât membrii corpului didactic nu sunt desenați pentru a duce la bun sfârșit această întreprindere. Școli de adulți pentru analfabeți și pentru cei cu învățământul primar neterminat, cursuri de seară sau de duminică pentru ucenici și pentru lucrători, cursuri practice de desen, de contabilitate, de limbi moderne: sunt mijloace de acțiune neprețuite, care chiar în țările cele mai înaintate se întrebuintează cu mare stăruință, au devenit populare și aduc cele mai mari servicii.

Ministerul nu înțelege să-și asume răspunderea de a impune vederile sale în organizarea activității extrașcolare a corpului didactic de la orașe, din contră el dorește a-i lăsa cea mai deplină libertate în limitele legale; cu toate acestea,

creдем că e bine a atrage atenția asupra celor expuse în această circulară, deoarece munca ce se va depune în această direcție ar răspunde la una din cele mai mari trebuințe și ar fi încoronată cu siguranță cu cea mai deplină izbândă.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 32 din 12 mai 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 266 din 1–15 aprilie 1907, p. 6115; în „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 112.)

118.

Circulara nr. 21297 din 9 mai 1907 cătре directorii școalelor normale și primare pentru cercetarea sănătății în familie

În anul 1898, ministerul luase dispozițiunea ca, în fiecare zi la intrarea în clasă, fiecare învățător, institutor sau profesor să întrebe pe școlari dacă la dânșii este cineva bolnav, și, pe cât se poate ști, de ce boală anume; și, în caz când ar fi nevoie, să se dea de știre medicului comunal sau medicului de plasă.

Această măsură, așa de ușor de aplicat, poate fi de cea mai mare utilitate, mai ales pentru descoperirea focarelor de boli molipsitoare, căci se știe indifeerența cu care privesc lucrul acesta oamenii din popor, precum și indiferența cu care se poartă de ordinar la țară autoritățile locale, pentru a descoperi și a preveni răul. Ea ar fi și un mijloc pentru a se stârpi cu încetul deplorabila deprindere a poporului de a se adresa la babe, chiar în cazurile cele mai grave, în loc de a face apel la omul de știință.

De aceea, ministerul roagă din nou pe toți membrii corpului didactic, care sunt în măsură de a o face, ca să revină la instrucțiunile din 1898 și să le aplice cu stăruință, convinși fiind că cu mica sumă de muncă ce li se cere pot face un act de umanitate față de populațiunea săracă, pentru care vor avea dreptul la recunoștința ei și a țării.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 32 din 12 mai 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 266 din 1–15 aprilie 1907, p. 6116; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 111.)